

ÜNİTE IV

AVRUPA TARİHİ- II (1600-1918)

İÇİNDEKİLER

A) MUTLAKİYETTEN PARLAMENTERİZME

- 1- Mutlakiyet (Monarşi)
- 2- Mutlakiyette Gelişmeler
 - a) Aydınlanma Çağı Mutlakiyeti
 - b) İngiltere’de Demokrasi Hareketleri
 - c) ABD’nin Kurulması
- 3- Fransız ihtilali
 - a) Sebepleri
 - b) Sonuçları
 - c) Osmanlı Devleti’ne Etkileri
- 4- Eski Düzene Dönme Çabaları ve Tepkiler (1815-1870)
 - a) Viyana Kongresi
 - b) 1830 ve 1848 İhtilalleri
 - c) Avrupa Devletlerinin Osmanlı Devleti’ne Karşı Uyguladığı “Çifte Standart”
- 5- İtalya ve Almanya Siyasi Birliklerinin Kurulması ve Avrupa’da Bloklaşma

B) SANAYİ İNKILABI VE SÖMÜRGEÇİLİK

- 1- İlmî ve Teknolojik Gelişmeler
- 2- Ticaret Alanındaki Gelişmeler
- 3- Sanayi İnkılabı
- 4- Sömürgecilik Faaliyetleri

C) AYDINLANMA ÇAĞI

- 1- Düşünce Hayatında Gelişmeler
- 2- Tabii ve Beşerî Bilimlerde Gelişmeler

BU BÖLÜMÜN AMAÇLARI

Bu üniteyi çalıştığımızda (bitirdiğinizde);

- * 1600-1918 yılları arasında Avrupa tarihi ile ilgili temel kavramların tanımını yapacak,
- * Sanayi İnkılabını ve bu olayla birlikte gelişen sömürgecilik hareketlerini kavrayacak
- * Aydınlanma çağının ortaya çıkış sebeplerini açıklayacak
- * Tabii ve beşerî bilimlerdeki gelişmeleri belirtecek
- * Almanya ve İtalya siyasi birliklerinin kurulmasını ve Avrupa'daki bloklaşmayı öğreneceksiniz.

NASIL ÇALIŞMALIYIZ?

- * Konu içindeki soruları yanıtlayınız.
- * Uyarıları dikkatle okuyunuz.
- * Üniteye geçen kavram ve terimleri tanımlayınız
- * Antlaşmaların önemini öğreniniz
- * Konulara tekrar yöntemiyle çalışınız

ÜNİTE IV AVRUPA TARİHİ (1600-1918)

A) MUTLAKİYETTEN PARLAMENTERİZME

1- Mutlakiyet (Monarşi)

Mutlakiyet (Monarşi) bir tek kişinin hâkimiyetine dayanan devlet düzenidir. Bu rejimde, yasama, yürütme ve yargı yetkisi tek bir kişi de toplanır. Bu kişi (Kral, hükümdar, prens) hem kanun yapar, hem uygular hem de yargıç gibi adalet dağıtır.

İngiltere’de Monarşi, Kral VII. Henry (Henri) (1457-1509) tarafından kurulmuştu. 1640 yılındaki ihtilal, ülkeyi mutlakiyetle yönetmek isteyen krala karşı, parlamentonun başarısı ile sonuçlandı. Ülkede cumhuriyet ilan edildi.

Alman imparatoru II. Ferdinand, ülkede din ve mezhep birliğini sağlamak Protestanlığı ortadan kaldırmak amacıyla Otuz Yıl savaşlarını (1618-1648) başlattı. Bu savaş sonunda Vestfalya Barış Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile Avrupa’da güçler dengesi bozuldu. Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu çözüldü ve parçalandı. İspanya’nın gücü kırıldı. İsviçre ve Hollanda bağımsızlıklarını kazandı. Savaştan galip çıkan Fransa mutlakiyet rejimini sağlamlaştırdı. Ülkede kuvvetli bir bürokrasi kuruldu. “Devlet demek, ben demektir” sözü Fransa Kralı XIV. Louis (Lui) (1643-1715) ye ait bir sözdür.

XVII. yüzyılın sonunda Avrupada hemen hemen her devlette mutlakiyet rejimi uygulanıyordu.

Mutlakiyet rejimi ne demektir?

2- Mutlakiyette Gelişmeler

a) Aydınlanma Çağı Mutlakiyeti

Avrupa’da XVII. yüzyılda mutlakiyet rejimi uygulayan ülkelerde bir takım gelişmeler oldu. Rönesans ve reform hareketleri sonucunda, orta çağın skolastik anlayışı çözülmeye başladı. Bu gelişmelerle XVIII. yüzyıl “**Aydınlanma Çağı**” olarak isimlendirildi. Bu çağda insan aklına önem verildi. Yerleşmiş inanç, gelenek ve eğitim sistemiyle mücadeleye girişildi. İnsanlar en iyi yönetim ve toplum yapısına akıl yolu ile ulaşmaya çalıştılar.

b) İngiltere’de Demokrasi Hareketleri

İngilizler, 1215 yılında, Krallarına Magna Carta (Büyük Sart) denilen bir fermanı kabul ettirerek parlamento yönetimini kurmuşlardır. XVII. yüzyılda Kral I. Charles (Çarls) parlamento dağıttı (1629). Bunun üzerine halk isyan etti. Ayaklanmayı yöneten Cromvel (Kromvel) iktidarı ele geçirerek cumhuriyeti ilan etti. Onun ölümünden

sonra ikinci bir ayaklanma çıktı ve III. Wilhelm (Vilhem) Kral oldu. Yeni kral parlamento tarafından hazırlanan İnsan Hakları Bildirisini ilan etti (1689). Böylece, İngiltere’de meşrutiyet rejimi kurulmuş oluyordu.

c) Amerika Birleşik Devletleri’nin Kurulması

Amerika’nın keşfinden sonra İspanyollar Meksika ve Güney Amerika’da, Portekizler Brezilya’da, Fransızlar Kanada’da, İngilizler de bugünkü Birleşik Amerika’da Atlas Okyanus’u kıyılarına yerleşerek sömürgeler kurdular. İngilizler daha sonra kıyılardan içlere doğru ilerleyerek yeni topraklar kazandılar. Bu topraklara başta İngiltere olmak üzere çeşitli ülkelerden göçmen yerleştirerek koloniler kurdular. Bu kolonilerin sayısı zamanla 13’e yükseldi.

Bu koloniler, İngiliz kralının atadığı valiler tarafından yönetilmekteydi. İngiltere bu kolonileri kendi sanayisi için ham madde deposu, pazar ve ucuz iş gücü kaynağı olarak görmekteydi. İngiliz parlamentosu savaşımlardan dolayı bozulan ekonomisini düzeltmek amacıyla kolonilere satılan mallar üzerine yeni vergiler konulmasını kararlaştırdı. Koloniler bunu kabul etmedi. Artan gerginliği düzeltmek için bazı vergilerden vazgeçildi. Ancak durum düzelmedi. İngiliz malları boykot edildi. Boston Limanı’na gelen İngiliz gemilerindeki çaylar denize atıldı. Bunun üzerine liman İngilizler tarafından ablukaya alındı. Halk buna karşı çıktı. Böylece isyan başladı.

Bu gelişmeler üzerine koloni temsilcileri 1774 yılında Philedelphia (Filadelfiya)’da toplandılar. İngiltere’den; Koloni meclislerinin onayı alınmadan vergi alınmamasını ve ticareti engelleyen yasaların çıkarılmamasını istediler. Ancak İngiltere kralı bu istekleri kabul etmedi. 1775’de ikinci kez Philedelphia (Filadelfiya)’da toplanan kongre, on üç Koloninin bağımsızlığını ilan ederek İngiltere ile savaşa karar verdi. George Washington (Corc Vaşington) (1732-1799) baş komutanlığa getirildi. Kongre İnsan Hakları Bildirisi’ni kabul ve ilan etti (4 Temmuz 1776).

Koloniler ile İngiltere arasındaki savaş sekiz yıl sürdü. Fransa, Hollanda ve İspanya, Amerika’nın yanında yer aldılar. İngiltere yenilerek barış istemek zorunda kaldı. Versailles (Versay) Antlaşması imzalanarak savaşa son verildi (1783). İngiltere Amerika Birleşik Devletleri’nin bağımsızlığını tanıdı. 1787 yılında Amerikan anayasası kabul edildi. Bu anayasaya göre ülkenin siyasal yapısı Federal Sistem olarak belirlendi.

Amerika Birleşik Devletleri’nin ilk başkanı George Washington, başkenti ise yeni başkanın adını alan Vaşington şehri oldu.

Amerika Birleşik Devletleri’nin kurulması şu sonuçları doğurmuştur.

- İnsan Hakları Beyannamesi ilan edilerek ve demokratik bir rejim kurularak Avrupa’ya örnek olmuştur.
- Avrupa’ya karşı bir denge unsuru olmuştur.
- Avrupa kültürü ve uygarlığı yeni bir yayılma alanı bulmuştur.
- Göçler sonucunda Avrupa’da işsizlik azalmış, siyasi ve dini kavgalar şiddetini kaybetmiştir.

İnsan Hakları Bildirisi ne zaman ve nerede ilan edilmiştir?

3- Fransız İhtilali

a) Sebepleri

Fransız ihtilali, Fransa'nın dışındaki ve içindeki gelişmelerin bir sonucudur.

Fransa mutlakiyetle yönetilmekteydi. Ülkede eşitlik ve özgürlük yoktu. Fransızlar, İngilizlerin sahip oldukları hak ve özgürlüklerin kendilerine de verilmesini istiyorlardı. Ayrıca Amerikalıların bağımsızlığa kavuşmaları, İnsan Hakları Beyannamesini ilan etmeleri ve demokrasiye geçmeleri Fransızlara örnek oldu.

Fransa'da, halk yokluk çekerken krallar lüks bir hayat yaşıyorlardı. Devletin masraflarını karşılayabilmek için halktan zorla vergi toplanmaktaydı. Bu durum, halkın yönetimden memnun olmamasına neden oldu.

Fransa'da halk sosyal sınıflara ayrılmıştı. Soylular, rahipler, burjuvalar ve köylüler olmak üzere dört sınıf mevcuttu. Bu sınıflar arasında haklar ve özgürlükler yönünden büyük bir eşitsizlik vardı.

Fransa düşünürleri aydınlanmanın öncüleri oldular ve mevcut düzeni eleştirerek onu sarstılar. Fransa'daki monarşik düzenin değişmesi gerektiğini savunarak ihtilale ortam hazırladılar. Bunlar arasında Montesquie (Monteskiye), J.J. Rousseau (Jan Jak Russo) Didero ve Volter bulunmaktaydı.

Fransız İhtilali'nin en önemli ve yakın sebebi devletin ekonomik durumunun bozulması idi.

Maliyeyi düzeltmek için alınan tedbirler sonuç vermeyince, Kral XVI. Lui, bir çeşit Milli Meclis olan Etajenero'yu topladı. Toplantıda soylular ve rahipler ile halk temsilcileri arasında anlaşmazlık çıkınca, halk temsilcileri, halkın yüzde doksanından fazlasını temsil ettiklerini ileri sürerek Etajenero'yu Millî Meclis ilan ettiler. Böylece ihtilal süreci başladı.

Milli Meclisin istekleri kral tarafından kabul edilmedi. Milli Meclis, anayasa yapma hazırlıklarına girişince kendisini Kurucu Meclis ilan etti. Kral yabancı askerlerle meclisi dağıtmak isteyince halk ayaklandı. Bastil Hapishanesini basarak siyasi tutukluları serbest bıraktı (14 Temmuz 1789). Bu tarih Fransa'da millî bayram olarak kutlanmaktadır.

Kurucu meclis soyluların ve rahiplerin ayrıcalıklarını kaldırdı. 28 Ağustos 1789'da "İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi"ni ilan etti. Fransa'da bir anayasa ilan edildi. Yeni bir düzenin esasları belirlendi. Kralın mutlak egemenliğini sınırlayan bu anayasa ile Fransa'da meşrutiyet rejimi kurulmuş oldu.

Kral XVI. Lui bu gelişmeleri tanımadı. Yurt dışına kaçarak toplayacağı kuvvetlerle eski rejimi kurmaya karar verdi. Ancak yakalanarak Paris'e getirildi ve idam edildi (1793). İhtilal ile başlayan karışıklıklar Napolyon Bonapart'ın imparator olması ile son buldu (1804).

b) Sonuçları

Fransız İhtilali sonucunda egemenlik hakkını Tanrı'dan aldığı iddia edilen mutlak krallıkların yıkılabileceği görüldü. Demokrasi düşüncesi, Avrupa'da gelişmeye başladı. Hürriyet, eşitlik, adalet, kardeşlik ve Milliyetçilik dünyada yayıldı. Milliyetçilik fikri, çok uluslu devletlerin parçalanmasında etkili oldu.

c) Osmanlı Devleti'ne Etkileri

Fransız İhtilalinden sonra gelişen Milliyetçilik fikri Osmanlı topraklarında yaşayan çeşitli Milletleri etkiledi. Büyük devletlerin de kışkırtmalarıyla özellikle Balkan milletleri isyan etti. Zaman içerisinde Hristiyan Milletler, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak kendi bağımsız devletlerini kurdular.

Fransız İhtilali ile ortaya çıkan düşünceler, Osmanlı aydınları arasında etkili oldu. Tanzimat'ın hazırlanmasında, yeni Osmanlıların ortaya çıkmasında ve Kanunu esasi'nin hazırlanmasında rol oynadı.

Fransız ihtilali Osmanlı Devleti'ni nasıl etkilemiştir?

4- Eski Düzene Dönme Çabaları ve Tepkiler (1815-1870)

a) Viyana Kongresi

Napolyon İmparator olduktan sonra bütün Avrupa'yı hâkimiyeti altına almak istedi. Fransa ile Avrupa devletleri arasında Napolyon savaşları olarak anılan savaşlar oldu (1805-1815). Savaş sonunda Napolyon yenildi. Fransa'yı ihtilal öncesi durumuna sokmak ve Avrupa'nın geleceğini belirlemek amacıyla Viyana'da bir kongre toplandı (1815). Bu kongreye Osmanlı Devleti katılmamıştır.

Viyana Kongresi'nde alınan en önemli kararlar arasında şunlar yer aldı. Fransa ihtilal öncesi sınırlarına çekildi. Almanya otuz aşkın devletten oluşan konfederasyon haline geldi. İtalyada yedi hükümet kuruldu. Varşova büyük Dükalığı ve Finlandiya Rusya'ya verildi. Belçika ve Felemenk birleştirildi. İsveç ve Norveç krallıkları birleştirildi (Harita 4.1).

Harita 4.1:

İngiltere, Rusya, Prusya ve Avusturya kurdukları düzeni koruyabilmek için aralarında bazı anlaşmalar yaptılar. Avrupada 1815-1830 yılları arasındaki bu döneme Restorasyon Dönemi (Yeniden kurmak, düzenlemek) denildi. Ancak Restorasyon, Avrupada başarılı olamadı. Özgürlükçü hareketlerin çıkması engellenemedi.

b) 1830-1848 İhtilalleri

1830 İhtilalleri: Fransa'nın mutlak krallıkla yönetilmesini isteyen asiller (muhafazakarlar) ile liberaller arasında mücadele vardı. Liberaller seçimi kazanınca kral meclisi dağıttı, basın özgürlüğünü kaldırdı. Bunun üzerine halk ayaklandı. Liberal görüşü benimseyen yeni bir kral seçildi. Fransa, Meşrutî Krallık rejimine kavuştu. Fransa'da başlayan bu ihtilal, Avrupanın diğer ülkelerine de yayıldı.

1830 ihtilalleri sonunda Avrupa ülkelerinde liberal demokrasiler güçlenmiş parlamenter sisteme geçiş hızlanmıştır.

1848 İhtilalleri: Bu ihtilallerin iki önemli nedeni vardır.

- Milliyetçilik hareketlerinin güçlenmesi
- XIX. yüzyılda sanayide görülen yenilik ve gelişmeler sonucunda, Avrupada işçi sayısının artması ve işçi sınıfının problemleri.

İlk olarak Fransa'da başlayan ihtilal, İtalya, Avusturya, İngiltere, Belçika ve Prusya gibi devletlerde de görüldü.

1848 ihtilalleri sonucunda liberalizm başarılı oldu. Mutlakiyet rejimi bazı yerlerde son bulurken, pek çok hükümdar liberal bir yönetim kabul etti. Hükümdarlar, vatandaşlarına anayasalarda belirtilen hakları vermek zorunda kaldılar. Milliyetçilik hareketleri hız kazandı. İtalya ve Almanya'da siyasi birliğin kurulması için ortam hazırlandı. İşçi sınıfına yeni haklar verildi.

1848 ihtilallerinin sonuçları nelerdir?

c) Avrupa Devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı Uyguladığı "Çifte Standart"

Avrupa devletleri, Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı fikirlere karşı çıkmışlardır. Viyana Kongresi'nin amaçlarından biri de 1789 öncesindeki saltanat monarşilerini tekrar kurmaktır.

Avrupa devletleri, kendileri gibi bir monarşi ile yönetilen Osmanlı Devleti'ni destekleyecekleri yerde tam tersine parçalanmasına çalışmışlardır. Rusya ve Avusturya, Osmanlı Devleti'nde yaşayan Hristiyan milletleri bağımsızlıklarını kazanmaları için desteklediler. Bu olay Avrupa devletlerinin kendileri için başka, diğer ülkeler için başka standart uyguladıklarını göstermektedir.

5- İtalya ve Almanya Siyasi Birliklerinin Kurulması ve Avrupa'da Bloklama

İtalya Siyasi Birliğinin Kurulması:

Viyana Kongresi, İtalya'yı yedi hükümete ayırmıştı. Piyemonte bunlar içerisinde

en kuvvetlisi idi. Ülkenin bir kısmı Avusturya'nın işgali altındaydı. Fransız ihtilaliyle birlikte İtalya'da milliyet ve hürriyet fikirleri yayılmaya başlamıştı. İtalyan aydınları ülkede birliği kurmak ve yabancı işgalinden kurtulmak için Carbonera (Karbonarya) adlı bir cemiyetin etrafında birleşerek çalışmalara başladılar. Fakat başarılı olamadılar.

Avusturya'nın ülkeden çıkarılması için bir dış devletin yardımına ihtiyaç vardı. Bu amaçla Kırım Savaşı'na katılan Piyemonte Fransa'nın desteğini almayı başardı. 1859 yılında yapılan savaşta Avusturyalılar mağlup edildi. Bu zafer İtalyan siyasi birliğine giden yolu açtı.

İtalyan birliği 1870'de gerçekleşti. Roma, yeni kurulan devletin başkenti oldu. İtalya siyasi birliğini kurduktan sonra sömürgecilik hareketlerine başladı. Papalık siyasi gücünü kaybetti. Yalnız dinî nüfuzu kaldı.

Alman Siyasi Birliğinin Kurulması: Viyana Kongresi'nde bir Germanya Federasyonunun kurulmasına karar verilmişti. Bu federasyon, Avusturya'nın başkanlığında toplanan bir meclis tarafından yönetilecekti. Prusya bu federasyonun dışında kalacaktı. Bu yüzden Prusya ile Avusturya birbirlerine rakip hale geldiler. Prusya Alman birliğine hazırlık olmak üzere, Alman şehir devletleriyle gümrük birliği kurdu. Ancak Avusturya bu birliğin dışında bırakıldı. Böylece Alman birliği için önemli bir adım atılmış oldu. Alman birliğinin kurulmasında Prusya başbakanlığına getirilen Bismark'ın büyük katkıları olmuştur. Alman Birliği'nin kurulması Fransa ile yapılan savaşlar sonunda gerçekleşmiştir.

Fransa'nın Sedan'da kesin bir mağlubiyete uğratılması neticesinde Alman birliği kuruldu (1871). Prusya kralı I. Wilhelm, Alman imparatoru oldu.

Alman birliğini hangi krallık kurmuştur?

Avrupa'da Bloklama: Alman birliğinin kurulması Avrupa dengesinde önemli değişikliklere sebep oldu. Almanya, Fransa'nın kendinden intikam alacağından endişe ederek, onu uluslararası siyasi alanda yalnız bırakmanın yollarını aradı. Almanya Fransa'ya karşı yalnız kalmamak için 1872 yılında Rusya ve Avusturya ile üçlü İmparatorlar Birliğini kurdu. Bu birlik 1878 Berlin Kongresi'ne kadar devam etti. Berlin'de Rusya, Almanya'dan beklediği desteği bulamayınca birlikten ayrıldı. Almanya da Rusya'nın yerine, Fransa ile arası açık olan İtalya'yı alarak Üçlü İttifak'ı kurdu (1882).

B. SANAYİ İNKILABI VE SÖMÜRGEÇİLİK

1- İlimi ve Teknolojik Gelişmeler

Rönenans'la başlayan bilimsel gelişmeler daha sonraki yüzyıllarda da devam etti. Modern bilimin temeli atıldı. Daha çok pratik bilgiler üzerine araştırmalar yapıldı. Teknik alanda önemli ilerleme kaydedildi. Bilim gittikçe uluslararası bir boyut kazandı. Bilim ve teknolojik gelişmeler Sanayi İnkılabına yol açtı.

2- Ticaret Alanındaki Gelişmeler

XVI. yüzyılın sonlarından itibaren merkezi devletlerin güçlenmesi, şehirlerin büyümesi, hızlı nüfus artışı ve ekonomik gelişme ticari hayatı da değiştirdi. Ulusların gelir düzeyi yükseldi. Tüketim eğilimleri arttı. Uluslararası ticaret, Uzakdoğu ülkelerinden ithal edilen porselen, ipek, pamuk, baharat ve çay ile Amerikadan getirilen pamuk, tütün, şeker, kahve gibi maddeler etrafında yoğunlaştı.

Ticaret yollarının değişmesi ile Batı Avrupa'da Atlas Okyanusu kıyısında bulunan limanların ve şehirlerin büyümesi hızlandı. Bir çok ticaret şirketi kuruldu. Eskiden doğrudan doğruya üretim merkezlerinden temin edilen Hint baharatı, Çin porselen ve ipeklileri, daha ucuz fiyata Avrupa'dan alınmaya başladı.

Bankacılık ve sigorta şirketlerinin kurulması, kağıt para ve çeklerin kullanılması, ticareti olumlu yönde etkiledi. Gıda maddeleri ve giyim eşyası satan mağazalar ortaya çıktı. Mal tanıtımı amacıyla açılan sergi ve panayırlar, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası bir nitelik kazandı. Türkiye'de uluslar arası ilk sergi, İstanbul'da açıldı (1863).

Ticari hayatın gelişmesi uluslararası politikayı da etkiledi. Devletler üretimlerine pazar bulabilmek amacıyla sömürgecilğe önem verdiler. Avrupa ülkeleri geri kalmış ülkelere yayılmaya başladılar. Bu ülkelerin hammadde kaynaklarını kendi ülkelerine aktırdılar. Böylece sanayi geliştikçe sömürgecilerin de önemi arttı.

3- Sanayi İnkılabı

Rönenans Hareketleri, aydınlanma çağı ve Fransız İhtilali'nin etkisiyle XVIII. yüzyıl Avrupasında üretim faaliyetlerinde makineleşmenin gerek sanayi kollarında gerekse tarımsal alanda meydana gelmesine "Sanayi Devrimi" denir. Sanayi İnkılabı, insan ve hayvan gücüne dayalı üretim tarzından, makine gücüne dayalı üretim tarzına geçiştir.

Sanayi Devrimi ilk olarak ve belirgin bir şekilde İngiltere'de 1750 ile 1830 yılları arasında ortaya çıkmıştır (özellikle dokuma sektöründe ortaya çıkmıştır). İngiltere'den de diğer ülkelere yayılmıştır.

Sanayi İnkılabının Sonuçları şunlardır:

Üretim arttı. Hammadde ve pazar bulmak için Avrupa devletleri arasında ciddi bir rekabet başladı. Toprak mülkiyetinden sanayi sermayelerine doğru yönelme oldu. Avrupa'da refah düzeyi yükseldi ve nüfus arttı. Köyden kente göç başladı. İşçi sınıfı oluştu.

Demiryolu ve deniz ulaşımı gelişti. 1869'da Süveyş Kanalı'nın 1914'de Panama Kanalı'nın açılması deniz ulaşımını cazip hale getirdi. İngiltere 1840 yılında posta sistemini kurarak çağdaş iletişimin öncülüğünü yaptı.

Küçük işyeri ve atölyelerin yerini yüzlerce işçi çalıştıran büyük işletmeler aldı. Bazı üretim kolları ortadan kalkarken yeni iş alanları ve sanat dalları ortaya çıktı. Büyük sermayeli firmalar ve bankalar kuruldu.

Sanayi inkılabı Osmanlı Devleti'ni olumsuz yönde etkilemiştir. Özellikle 1838 Osmanlı-İngiliz ticaret anlaşmasından sonra İngiliz malları kısa zamanda pazarlarımıza egemen oldu. Gelişmelere ayak uyduramayan geleneksel Osmanlı sanayisi hızlı bir çöküş sürecine girdi. Osmanlı pazarları XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa mallarının istilasına uğradı. Sonuçta Osmanlı Devleti dışarıya ham madde satan ve dışarıdan yapılmış mal alan bir ülke haline geldi. Ekonomide başlayan bu gerileme siyasi çöküşü hızlandırdı.

Balta Limanı ticaret antlaşmasının önemini söyleyiniz?

4- Sömürgecilik Faaliyetleri

Sanayi inkılabıyla birlikte Avrupa devletleri yeni ham madde kaynakları ve pazarlara ihtiyaç duydular. Bu açıdan yeni sömürgelerin bulunması önem kazandı. Ayrıca birliklerini yeni kurmuş olan İtalya ve Almanya'nın yeteri kadar sömürgeye sahip olmamaları sömürgeciliği hızlandırmıştır.

İngiltere sanayisini ayakta tutabilmek için geniş bir sömürge imparatorluğu kurdu. Hindistan, Birmanya ve Belücistan'ı ele geçirdi. Daha sonra Kıbrıs, Malta, Mısır, Sudan ve Oranji sömürgelerine kattı.

Fransa, Cezayir, Tunus, Sudan'ın bazı bölgeleri ve Madagaskar'a yerleşti. Almanya, Güneybatı Afrika, Uganda, Kenya ve Kamerun'a yerleşti. I. Dünya savaşından sonra tüm sömürgelerini kaybetti.

İtalya, Eritre ve Trablus'u işgal etti. Rusya ise XVII. yüzyılda Sibirya'ya yerleşti. Türkistan'ı işgal etti. Kafkaslardaki tüm Türk devletlerini yakın döneme kadar denetimi altında tuttu.

C. AYDINLANMA ÇAĞI

1- Düşünce Hayatında Gelişmeler

XVII. XVIII. yüzyıllarda felsefe ve bilimde büyük bir gelişme olmuştur. Bu gelişmenin XVII. Yüzyılı, Akıl çağı; XVIII. yüzyılı ise Aydınlanma Çağı diye adlandırılır.

Aydınlanma, Tanrı, akıl, tabiat, insan kavramlarını ele alan bir düşünce ve inanç bütünüdür. Bu düşünce sisteminde, aklın doğru kullanılmasıyla yararlı bilgiye ulaşılabileceği görüşü egemendir.

2- Tabii ve Beşeri Bilimlerde Gelişmeler

Tabii bilimlerdeki gelişmeler, XVI. yüzyılda Kopernik (1473-1543) ile başladı. O, Dünya'nın Güneş çevresinde döndüğünü açıkladı. Ancak kilise Kopernik'in görüşlerini reddetti. Daha sonra Galileo(Galile) teleskobu buldu. Newton (Nivton) ise yer çekimi kanunu bulurken, teleskopu da geliştirdi.

XVII. yüzyılda yaşayan Decartes (Dekart) ve Bacon (Beykın) ile sosyal bilimler alanındaki çalışmalar hız kazandı. Dekart'ın metot hakkında Nutuk adlı eseri, Aydınlanma Çağı düşünürlerinin akılcı görüşü benimsemelerinde rol oynadı.

Fransa'da Aydınlanma Çağı'nın düşünürleri arasında, Monteskiyö, Ruso ve Volter yer aldı. Bu insanlar yazılarıyla baskı ve zulme karşı mücadele ettiler. Ogüst Komt ve Emile Durkaym sosyoloji ilminin konularını belirlediler. Adam Smith ekonomide yeni bir çığır açtı. XVIII. yüzyılda Hendel, Bach (Bah), Haydn (Haydın) ve Mozart gibi ünlü müzik adamları yetişti (Resim 4.2).

Resim 4.2: Wolfgang Amadeus Mozart

ÖZET

XV. ve XVI. yüzyıllardan sonra Batı’da devlet ve toplum yapısı ile ilgili büyük bir dönüşüm meydana geldi. XVII. ve XVIII. yüzyıllarda ise, Avrupalı düşünürler ortaçağ fikir dünyasına karşı bütünüyle isyan bayrağı çektiler. Rönesans ve reform tesiriyle fikirler değişti. Müsbet bilimler ilerledi. XVIII. yüzyıla “Aydınlanma Çağı” adı verildi.

Aydınlanma çağında ABD’nin kurulması ve Fransız ihtilali gibi önemli olaylar meydana gelmiştir.

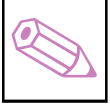
II. Filedelphiya kongresinde (1776) Amerikan Bağımsızlık Bildirisi ile İnsan Hakları Bildirisi kaleme alınıp okundu. İngiltere Versay Antlaşması ile (1783) 13 koloninin bağımsızlık hakkını tanımak zorunda kaldı. Böylece ABD kuruldu.

Fransız ihtilali milliyetçilik, eşitlik, özgürlük, adalet ve kardeşlik gibi yeni düşüncelerin doğmasına neden oldu. Milliyetçilik fikri imparatorlukların yıkılmasına neden oldu.

Avrupa devletleri Fransız ihtilalinin etkilerini ortadan kaldırmak için topladıkları Viyana Kongresi’nde mutlak krallık rejimini esas kılmak için birlikte hareket etme kararı almışlardır.

1830 ve 1848 ihtilalleri sonucunda Avrupa’da mutlak krallık rejiminden meşruti monarşi yönetimine geçilmiştir.

Sanayi devrimiyle birlikte Osmanlı Devleti’ne Avrupa’dan ucuz ve bol malların gelmesiyle küçük atölyeler kapandı, işsizlik arttı, üretim azaldı, dış borçlar arttı ve Osmanlı ekonomisi çökme noktasına geldi.

TEST IV

- 1- Amerikan bağımsızlık savaşında Fransa, Hollanda ve İspanya'nın desteğini alan koloniler İngiltere'yi yenmişlerdir. İngiltere ne zaman, hangi antlaşma ile Amerika Birleşik Devletleri'nin bağımsızlığını tanımıştır?
 - a) 1783 - Versay
 - b) 1776- ikinci Filedelfiya
 - c) 1659 - Pirene
 - d) 1787 – Rastad

- 2- Amerikan bağımsızlık savaşı, aşağıdaki devletlerden hangisine karşı verilmiştir?
 - a) Fransa
 - b) İngiltere
 - c) İspanya
 - d) Hollanda

- 3- Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları bildirisi hangi tarihte yayımlanmıştır?
 - a) 1774
 - b) 1776
 - c) 1783
 - d) 1789

- 4- Viyana Kongresi, aşağıdaki hangi olaydan sonra toplanmıştır?
 - a) Fransız İhtilali'nin hemen arkasından
 - b) Napolyon'un Avrupa devletleri tarafından yenilmesinden sonra
 - c) ABD'nin kuruluşu sırasında
 - d) Magna Charta (Magna Karta) ilan edildikten sonra

- 5- 1830 ve 1848 ihtilalleri ilk önce hangi ülkede görülmüştür?
 - a) İngiltere
 - b) Hollanda
 - c) Fransa
 - d) ABD

- 6- İtalya siyasi birliğinin kurulmasına öncülük eden aşağıdakilerden hangisidir?
- Papalık
 - Napoli krallığı
 - Piyemonte
 - İngiltere
- 7- Alman siyasi birliği hangi tarihte kurulmuştur?
- 1870
 - 1871
 - 1907
 - 1833
- 8- Aşağıdakilerden hangisi Sanayi İnkılabı'nın sonuçlarından **biri değildir?**
- Aydınlanma Çağı başladı
 - Avrupa'da üretim arttı
 - Ham maddeye ve yeni pazarlara ihtiyaç duyuldu
 - Köyden büyük şehirlere göç başladı
- 9- Osmanlı topraklarından Kıbrıs ve Mısır'a yerleşen sömürgeci devlet, aşağıdakilerden hangisidir?
- İtalya
 - İngiltere
 - Almanya
 - Fransa
- 10- Dünyaya gücünü halktan alan yeni bir yönetim biçimi getiren 1776 İnsan Hakları Bildirisi, nerede yayınlanmıştır?
- Fransa
 - İngiltere
 - Almanya
 - Amerika

